

Petinsedemdeset glasbenikov petih ljubljanskih poklicnih orkestrrov ter izjemni gostujoči glasbeniki iz Belgije, Škotske, Nemčije in Japonske bodo igrali na več kot šestdeset različnih glasbil, vsaj dve bosta na koncertnem odru sploh prvič do zdaj. Med drugimi tudi največji saksofon na svetu (v višino meri 2,74 metra), ki ga še lahko igra le en glasbenik.

Baritonski helikon, 1850.

Na odru Gallusove dvorane ni še nikoli hkrati zazvenelo toliko edinstvenih in posebnih inštrumentov, kot jih je mogoče slišati samo ta večer:

Baritonski helikon, 1850.

Baritonski helikon, glasbilo, nastalo na pobudo skladatelja Krivokapiča leta 2012, je iz družine šestih novih helikonov. Danes obstaja le eno in nanj bo igral škotski virtuoz, umetnik dr. James Gourlay.

Subkontrabasovski saksofon, 1850.

Subkontrabasovski saksofon je legendarno glasbilo, pravi Rex Tremendae in eden neizpolnjenih projektov Adolpha Saxa, ki so ga uresničili (165 let pozneje) v Braziliji. Butični izdelovalec J'Elle Steiner je do zdaj izdelal enega samega, skoraj tri metre visokega orjaka bo igral Primož Fleischman.

Oktobas, 1850.

Oktobas – če se kontrabasu v angleškem jeziku reče tudi dvojni (double) bas, potem je oktobas trojni bas. Največje godalo, ki lahko doseže spodnje meje slišnosti, je nastalo na pobudo Hectorja Berlioza, prvega pa je izdelal sloviti francoski goslar Jean-Baptiste Vuillaume okrog leta 1850. Danes glasbilo legendarne zvočnosti doživlja prerod tako glede izdelovanja kot poustvarjanja. Na koncertu bo nanj igral belgijski umetnik Ben Faes, in sicer sta ga izdelala njegova ded in oče.

Kontrabasovska trobenta, 1850.

Kontrabasovska trobenta je največja predstavnica družine trobent, nastala po zamisli in pobudi legendarnega ameriškega tubista Rogerja Boba, prvo glasbilo pa je izdelal naš ameriški rojak George Strucel. Glasbilo se še ni pojavilo v partiturah velikih simfoničnih del niti na koncertnem odru, tako da bo to njegov ognjeni krst. Danes jih izdeluje Struclov učenec – Lars Gerdt iz Stockholma. Na koncertu bo eno od štirih na svetu igral Matej Krajter.

Kontraaltovska, 1850.

Kontraaltovska, kontrabasovska in subkontrabasovska flavta; globoke flavte, nastale v zadnjem desetletju prejšnjega tisočletja, dajejo povsem novo zvočnost, nove razsežnosti, novo izraznost. Na koncertu jih bodo igrali glasbeniki iz Berlina: Ulrich Roloff, Klaus Schöpp in Hiko Iizuka.

Igor Krivokapič o Simfoniji št. 5

Peto simfonijo, 1850.

Peto simfonijo sem začel zlagati zadnje dni decembra 2019, po osmih mesecih zelo intenzivnega dela pa sem jo dokončal 17. avgusta 2020. Tako je nastala več kot uro dolga štiristavčna

simfonija, ki sem jo podnaslovil »Sedem trobent apokalipse«, kar bržkone že daje jasen namig o značaju skladbe.

Čepprav, 1850.

Čeprav sama oblika simfonije sodi v absolutno glasbo, je v več ozirih tudi programsko delo, ki se jasno opira na zloveščo, ponekod več kot grozljivo sklepno knjigo Svetega pisma – Janezovo razodetje (po grško Apokalipso). Janezovega razodetja ne jemljem v njegovem primarnem teološkem pomenu, ampak kot klasično besedilo razodetja zloma neke omike, civilizacije in vrednot človečnosti. V jasnem hotenju, da tako obsežno glasbeno delo ohrani svojo notranjo kohezijo ter posreduje navzven jasno in skladno sporočilo, sem se glede glasbene skladnje po svoje poslužil načela »Idée fixe« kot opornih točk motivičnega razvoja ter sidrišč in smerokazov zvočnega nagovora.

1. stavek, 1850.

· 1. stavek. **Uvod:** *»In videl sem v desnici sedečega na prestolu knjigo, popisano znotraj in zunaj, zapečateno s sedmimi pečati.«* (Razodetje 5. 1) *»In videl sem, ko je odprlo Jagnje enega izmed sedmerih pečatov: in slišal sem eno izmed štirih živih bitij z glasom kakor grom govoriti: 'Pridi!' In videl sem: glej, bel konj in na njem jezdec z lokom. In dan mu je bil venec in šel je kot zmagovalec in da zmaga.«* (Razodetje 6. 1–2) *

Glasbena predstavitev prvega jezdeca apokalipse. *»In ko je odprlo drugi pečat, sem slišal govoriti drugo živo bitje: 'Pridi!' In prišel je drugi konj, rdeč kot ogenj; in jezdecu na njem je bilo dano, da je vzel mir z zemlje, in da se med seboj morijo in dan mu je bil velik meč.«* (Razodetje 6. 3–4) *

Glasbena predstavitev drugega jezdeca apokalipse in prvikrat slišan motiv »Zveri«. *»In ko je odprlo tretji pečat, sem slišal govoriti tretje živo bitje: 'Pridi!' In videl sem: glej črn konj in na njem jezdec s tehtnico v roki.«* (Razodetje 6. 5) *

Glasbena predstavitev tretjega jezdeca apokalipse. *»In ko je odprlo četrti pečat, sem slišal glas četrtega bitja, ki je govorilo: 'Pridi!' In videl sem: glej, bledorumen konj in na njem jezdec. Ime mu je bilo smrt, in podzemlje ga je spremljalo. In dana je bila štirim oblast nad četrtino zemlje, da jo pokončajo z mečem in z lakoto in s smrtjo ter po zvereh na zemlji.«* (Razodetje 6. 7–8) *

Glasbena predstavitev četrtega jezdeca ter motiv in gradacija združenih moči vse četverice. **Razvoj:** *»In ko je odprlo sedmi pečat, je v nebesih nastala tihota kake pol ure. In videl sem sedem angelov, ki stoje pred Bogom; in dano jim je bilo sedem tromb.«* (Razodetje 8. 1–2) *

Glasbena predstavitev sedmih angelov. Motiv sedmih tonov s sklepnim trilčkom, ponovljen šestkrat – jukstapozicija števil šest in sedem. *»In prvi je zatrobil, in nastala sta toča in ogenj, pomešana s krvjo, in sta padla na zemljo; in zgorela je tretjina zemlje in zgorela je tretjina dreves in zgorela je vsa zelena trava.«* (Razodetje 8. 7) *

Prva tromba in glasbeni oris ognjenega uničenja narave, zametek motiva pretnje, zatem prva žalostinka s harfo in čelesto. *»In drugi angel je zatrobil, in nekaj kakor velika v ognju goreča gora je padlo v morje; in tretjina morja je postala kri. In*

pomrla je tretjina stvari, ki žive v morju, in tretjina ladij je bila končana.« (Razodetje 8. 8) *

Druga tromba in glasbeni oris groze njenega učinkovanja, zatem prva anticipacija z repeticijo dela motiva drugega jezdeca apokalipse. *»In je tretji angel zatrobil, in padla je z neba velika zvezda, goreča kot plamenica, in priletela na tretjino rek in studence voda. In zvezdi je ime pelin; in tretjina vode je postala pelin in veliko ljudi je pomrlo od voda, ker so ogrenele.«* (Razodetje 8. 10)

Tretja tromba, zatem glasbeni oris njenega učinkovanja – jukstapozicija novega motiva in preostanka motiva drugega jezdeca apokalipse, druga še strašnejša predstavitev motiva »Zveri« ter na koncu druga žalostinka z angleškim rogom in oboo. **Sklep:** *»In četrti angel je zatrobil, in udarjena je bila tretjina sonca in tretjina meseca in tretjina zvezd, da je tretjina od njih otemnela in je dan izgubil tretjino svetlobe in prav tako noč. In videl in slišal sem orla, ki je letel po sredi neba in klical z močnim glasom: 'Gorje, gorje prebivalcem na zemlji zaradi drugih glasov treh angelov, ki bodo še trobili.'«* (Razodetje 8. 12–13)

Četrta tromba, v njej prvikrat predstavljena padajoča vrsta tonov – ostinato, ki ponazarja pogrezanje v mrak in popolno temino. Ostinato se še enkrat ponovi, kjer se v njegovi drugi polovici najprej v marimbi, zatem pa v zvončkih oglasi še motiv orla in na koncu le sklep v najtemnejših zvočnih globinah subkontra oktave, ki jih ustvarijo subkontrabasovski saksofon, kontrabasovski helikon in tihi tremolo na basovskem bobnu (ter kot opcija še – oktobas).

2. stavek, 1850.

· 2. stavek. Zasnovan je kot klasični simfonični scherzo v tridelni (A-B-A) obliki s Kodo na koncu. Je virtuozen, često odet v gosto in kompleksno polifono zvočno predivo ter nenehno gnan v prav tako kompleksnem asimetričnem ritmičnem utripu. Čeprav se v začetku varljivo zdi, da je glasba vedre, plesne narave, se ta v slehernem vrhuncu notranje členjenih delov prevesi v izrazit mrtvaški ples (Danse Macabre), ki je v svojem sporočilu jasna aluzija na naš čas.

3. stavek, 1850.

· 3. stavek. Je stavek desetminutnega zvočnega suspenza in anticipacije, zatem skoraj petminutne gradacije in priprave zvočnega vrhunca ter še nadaljnjega petminutnega odzvena. V motivičnem delu predstavi že v uvodu motiv pretnje, predstavljen z visokimi flavtami in visokimi kovinskimi idiofoni, ki je sestavljen iz padajočih in vzpenjajočih se intervalov septim in non (ta motiv postane osnova pete trombe v 4. stavku ter zatem tudi deloma motiva kobilic), motivu pretnje sledi antiteza – dolg monofoničen, na način starega koralnega petja grajen napev, ki pa melodično temelji na dvanajsttonski kromatični lestvici, napev se izmenjuje v različnih družinah globoko uglašениh glasbil, začenshi z globokimi flavtami, zatem globokimi klarineti, globokimi helikoni, kontrabasi in končno globokimi saksofoni. Motiv nekajkrat prekinejo kratke, dramatične epizode, ponovne umiritve in daljši solo sopraninskega saksofona na podlagi padajočega ostinata s konca prvega

stavka, obenem pa se koralni motiv večkrat izpoje bodisi v drugo žalostinko iz prvega stavka bodisi v motiv pretnje, da bi se v ponovnem pojavu motiva orla iz prvega stavka prevesil v gradacijo, kjer se ob kontinuirani kontramelodiji znova in še bolj intenzivno pojavijo predhodne dramatične epizode, da bi zatem iz vsega tega vzklil mogočen napev, ki hoče kot roteča prošnja k upanju prebiti zvočno goščavo, a jo najbolj silovito v vsej simfoniji zatre in nemilostno utiša še tretjič motiv »Zveri«! Preostanejo samo še tožечи solo vložki, roga, Bb klarinetov in krilovk, baritonskega helikona, basovskega klarineta in baritonskega saksofona, basovske in kontrabasovske trobente ter angleškega roga, vsi grajeni na padajočem ostinatu – pogrezanju v mrak. Čisto na koncu se oglasi pietete poln koral štirih pozavn – edinokrat v vsej simfoniji. Temu sledi attacca v sklepnι stavek.

4. stavek, 1850.

· 4. stavek. Je zasnovan kot kompleksen rondo, v katerem se znova oglasijo še preostale apokaliptične trombe. Takoj na začetku zaslišimo njegov refren z oznako Molto feroce, silovita, drveča, na videz korenjaška glasba vseeno ne more skrivati svojega notranjega napuha, bahavosti in nečimrnosti, hoče se predstaviti kot nepremagljiva, v tej maniri celo obrne padajoči ostinato (motiv pogrezanja v mrak) v vzpenjajoči se motiv septim (kot nekakšno dvigovanje v višave), zatem pa padajoči ostinato uporabi še kot zaključni poskočni motiv, ki uvede v Peto trombo.

»In peti angel je zatrobil. In videl sem zvezdo, ki je z neba padla na zemljo in ji je bil dan ključ k žrelu brezna. In odprla je žrelo brezna in dvignil se je dim iz žrela kakor dim velike peči: in zatemnelo je sonce in ozračje od dima iz žrela. Iz dima pa so prišle kobilice ... In ukazano jim je bilo, naj ne poškodujejo trave na zemlji, tudi nobenega zelenja in nobenega drevesa, ampak samo ljudi, ki nimajo božjega znamenja na čelu.« (Razodetje 9. 1–5). *

Oglasi se peta tromba, grajena na motivu pretnje, a jo nato brezobzirno povozi bahav in ohol refren; taisti motiv se v drugo razvije v pravo junaško rapsodičnost, ki jo prikažejo pozavne in globoke trobente, a ko vse kaže, da so »na konju«, se nenadoma preseka: iz »žrela brezna«, ki ga ponazarja zvočni motiv kontrabasovskega helikona in subkontrabasovskega saksofona v najgloblji zvočni legi (ko je mogoče, še skupaj z oktobasom), se dvigne vse, kar je napovedano v besedilu.

»In šesti angel je zatrobil: in zaslišal sem en glas ..., ki je govoril šestemu angelu, ki je imel trombo: 'Odveži četverico, ki je privezana pri veliki reki Evfrat!' In odvezal jih je, ki so bili pripravljeni na uro in dan in mesec in leto, da pomore tretjino ljudi.«

(Razodetje 9. 13–15)*

Oglasi se šesta tromba, ki izzveni tragično, a vseeno še enkrat prikliče nazaj bahavi refren, ki se hoče še bolj rapsodično bočiti navzven, a ga znova ukine nenadni intermezzo, ki nazaj prikliče četverico iz uvoda simfonije. Njihov prihod je tokrat še posebej silen in dramatičen, motiv gradacije njihovih združenih moči pa pripelje do katastrofičnega vrhunca.

»In sedmi angel je zatrobil: ... in vzdignil je kamen, velik ko mlinski kamen in ga je vrgel v morje ter je rekel: 'Tako bo siloma vrženo mesto Babilon in ga ne bo več najti. In glas strunarjev in godcev in pisakačev in trobilcev se v tebi ne bo več slišal in nobenega umetnika katere koli umetnosti ne bo več v tebi najti in glas mlina se v tebi ne bo več slišal in luč svetilke v tebi ne bo več svetila in glas ženinov in nevest in se ne bo več slišal v tebi: zakaj tvoji trgovci so bili zemeljski velikaši, po tvoji čarovniji so zabredli vsi narodi in v njem se je našla kri prerokov in svetih in vseh, kateri so bili umorjeni na zemlji.'«

(Razodetje 11. 15 in 18. 21–24) *

Sedma tromba, mrtva, brezoblična, zgrajena na padajočem ostinatu, postavljenem vertikalno kot sozvočje, zvočna krajina opustošenja; zatem še zadnjič padajoči ostinato in ugašanje.

Jan van der Roost o delu Colores

»Colores« v španščini pomeni »barve«. Zakaj ima skladba španski naslov, če je nastala po naročilu belgijskega pihanega orkestra? Razlog je preprost: Concertband Maasmechelen (dirigent Mark Prils) je s skladbo **Colores** želel sodelovati na slovitem mednarodnem tekmovanju pihalnih orkestrrov Certamen Internacional de Bandes de Musica v španski Valenciji. Obiti so bili odlični in priprave so se začele: nastop bi se po vseh pričakovanjih uvrstil med največje uspehe orkestra. In zatem je prišel covid 19 in nenadoma je svet obstal. Veliko razočaranje za glasbenike in organizatorje, vendar tedaj (spomladi 2020) nihče ni mogel predvideti, da bo pandemija trajala. Tekmovanja v Valenciji ni bilo ne leta 2020 ne 2021 in poleg tega določeno obdobje orkestru niso bile dovoljene skupne vaje ali nastopi.

To je bilo precej težko obdobje za veliko ljudi v številnih državah sveta. Zato je bilo treba prvotne načrte spremeniti in se posloviti od celotnega projekta Valencije. Naslov *Barve* pa se je obdržal in nocoj bo skladba v Ljubljani prvič poustvarjena zunaj Belgije (kjer je doživela praiizvedbo). Čez nekaj dni bo prvič izvedena zunaj Evrope, v japonski Osaki.

Barve so jedro skladbe. Glasbene barve, odtenki, slikovitost zvena, mehki in ostrri barvni toni, zvočni učinki – v delu so upodobljeni vsi. Strukturalno gledano: dejstvo, da je delo zasnovano kot oblika prostega variiranja s spreminjanjem in preoblikovanjem tematskih prvin in sestavnih delov, osvetli podnaslov »Simfonične variacije«.

Gre za abstraktno skladbo: onkraj not zgodbe, scenarija ali kakršnega koli programskega navdiha. Uvod je s kratkimi celicami in vzorci, brez pravih »melodij« precej poseben: z razvijanjem in dodelavo tematskega gradiva se ustvarita nemir in odtujitev. V določenem trenutku je uveden koralni motiv: ta tema se večkrat ponovi, pretežno v različnih harmonijah in z variirano instrumentacijo. Zatem vzide nova tema, zaznamovana s kvartnimi intervali: je različno

variirana in v dvogovoru s prejšnjimi tematskimi prvinami.

Delo sčasoma vpelje nekaj dodatnega (večinoma kratkega) tematskega gradiva, v resnici pa po vsej skladbi prevladujejo uvodne »glasbene sestavine«. Nekaj umirjenih in spokojnih pasusov različnim orkestrskim skupinam daje priložnost za razkazovanje izraznih veščin. V številnih primerih v ospredje pridejo celotne »družine« (kot na primer »saksofoni« ali glasbila z dvojnimi trstnim jezičkom). Zven je domala orgelski, v odmevu izmenjevanja in dvogovora različnih registrov. K raznovrstnosti skladbe prispevajo tudi (obsežna) tolkalska sekcija, harfa in klavir. Prikazan je pravzaprav celoten spekter sodobnega pihanega orkestra. Finale je precej spektakularen in virtuozen, s tonskim razkošjem v pihalih in tolkalih: tako rekoč v tekmovanju s trobilno sekcijo, ki vodilno temo povzame v alternaciji ali superpoziciji.

Celota izzveni iz impresivnim sklepom v različnih pogledih zahtevne glasbene kompozicije. Ne samo da predvideva (zelo) obsežen inštrumentarij, v središču pozornosti postavlja tudi vsako sekcijo pihalnega orkestra. Ustrezna izvedba tega dela zahteva zrel in visoko usposobljen ansambel.

Igor Krivokapič (r. 1965) je slovenski skladatelj, tubist, pedagog in glasbeni urednik. Višješolski študij tube je končal leta 1988 na Akademiji za glasbo v Ljubljani, v ZDA pa se je podiplomsko izpopolnjeval iz tube, elektronske in klasične kompozicije na Glasbenem konservatoriju Nove Anglije v Bostonu. Doslej je zložil več kot osemdeset del od inštrumentalne, vokalne do elektronske glasbe, kjer se pogosto posveča pihalnim in trobilnim zasedbam. Njegove skladbe so bile izdane in tiskane v Sloveniji, Veliki Britaniji, Švici, ZDA in Italiji, izvajali pa so jih na vseh celinah svet razen Afrike. Med letoma 2004 in 2012 je v sodelovanju s prestižnim nemškim podjetjem Melton razvil družino izvernih glasbil – novih helikonov. Je profesor tube na Konservatoriju za glasbo in balet Ljubljana in honorarni sodelavec na Programu Ars RA Slovenija.

Jan van der Roost (r. 1956) je belgijski skladatelj, profesor kontrapunkta in fuge. Izobraževal se je na Lemmensinstituutu v belgijskem Leuvnu ter študij nadaljeval na Kraljevem konservatoriju v Gentu in Kraljevem flamskem konservatoriju v Antwerpnu. Od leta 1984 je profesor kontrapunkta in fuge na Lemmensinstituutu. Skomponiral je več kot devetdeset skladb; večino za pihalne zasedbe in godbe na pihala, nekatera za orkester ali zbor. Poleg tega se loteva tudi skladanja v slogu plesne glasbe s konca 17. in zgodnjega 18. stoletja. Tom Collier in Tom Slabaugh ga v svojih predavanjih pogosto navajata kot prvovrstni primer glasbene transformacije.

Miha Rogina (r. 1980) je slovenski dirigent in saksofonist. Predstavljen kot »najboljši saksofonist današnje mlajše generacije« v reviji The Sax slovi po inovativnih interpretacijah glasbenih del. Je dobitnik prve nagrade na desetih mednarodnih tekmovanjih. Sodeloval je z veliko vodilnimi glasbeniki, kot sta Pierre Boulez in Fabio Luisi, ter nastopil na velikih mednarodnih koncertnih odrih po Evropi, Aziji, Ameriki in Afriki, med drugimi v dunajski dvorani Glasbenega združenja, pariški Pleyelovi dvorani, Veliki festivalski dvorani v Salzburgu in japonski Izumi. Kot dirigent je vodil več orkestrrov, med njimi orkester in zbor Slovenske filharmonije, Simfonični orkester RTV Slovenija, Simfonični orkester SNG Ljubljana, orkester Slovaške filharmonije, Komorni orkester pariškega konservatorija ter Simfonični in Pihalni orkester Akademije za glasbo.

* Vir Razodetje: Sveto pismo stare in nove zaveze, izdala in založila izdala in založila Britanska biblična družba, 1974

 cankarjev dom

Prešernova cesta 10, 1000 Ljubljana, Slovenija; www.cd-cc.si
Izdal: Cankarjev dom, kulturni in kongresni center, 2022
Zanj: Uršula Cetinski, generalna direktorica
Lektorirala: mag. Sonja Košmrlj
Oblikovanje: Urška Batistič
Program javne službe Cankarjevega doma sofinancira
Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije.

7 trobent apokalipse

Igor Krivokapič: Simfonija št. 5 (krstna izvedba)
Jan van der Roost: Colores (krstna izvedba)

Dirigent: Miha Rogina

13. 9. 2022
Gallusova dvorana

Združeni glasbeniki Orkestra Slovenske vojske, Policijskega orkestra, Simfonikov in Big banda RTV Slovenija, Simfoničnega orkestra Slovenske filharmonije ter gostujočih glasbenikov iz Nemčije, Belgije in Škotske